

Rigsdage —, tilstaaet den Godsejer, der vilde medvirke til at fremme de nævnte Formaal, fri Raadighed over visse nærmere fastsatte Dele af Fæstejorden. Nu, da Formaalet er opnaaet, Hovetiet afskaffet, og nu, da vi staar ved Fæsteforholdets Afslutning, forekommer det mig at være en ejendommelig og tvivlsom Fremgangsmaade, om man fra Lovgivningsmagtens Side vilde sige: Nu tager vi tilbage igen den frie Raadighed, vel at mærke kun hos de Godsejere, der har benyttet den paa en anerkendelsesværdig Maade, men ikke overfor dem, der i størst mulig Udstrækning har nedlagt Bøndergaarde for at øge Hovedgaardens Størrelse.

Men ogsaa i en anden og maaske vigtigere Henseende danner dette Lovforslag et absolut Brud med vor tidligere Fæstelovgivning. Lovforslaget indeholder en Bestemmelse om, at den Bruger, der tilfældigvis paa det Tidspunkt, da Loven vedtages, har Kontrakt paa Aaremaal eller Livstid paa Leje af en af de her omhandlede Ejendomme, ved testamentariske Bestemmelser skal kunne disponere over Lejeforholdet efter sin Død. En saadan Bestemmelse er hidtil ganske ukendt i den danske Lovgivning, der dog i meget stor Udstrækning har haft Lejlighed til at beskæftige sig med Fæsteforhold. Man indførte som bekendt allerede i det 16de Aarhundrede Fæste paa Livstid, og man lagde Fæstepligt paa visse Ejendomme, men man har aldrig kendt Bestemmelser, der gav visse Personer Fortrinsret til at blive Fæstere, og endnu mindre Bestemmelser, der gav deres Efterkommere et saadant Fortrin. Naar man i de Dage, da Fæste var en saa overordentlig almindelig Brugsform, og da Fæsternes Forhold Gang efter Gang var fremme til Overvejelse, ikke har ment at kunne gøre Fæstet arveligt, saa tror jeg, at det maa siges at være mindre vel overvejet nu at ville indføre en saadan Arveregel. Enestaaende i Lovgivningen forekommer ogsaa den Ensidighed mig at være, hvormed man giver Lejeren en Ret, men ikke en Pligt til at fortsætte Lejemaalet. Der kan jo komme Tider, hvor Forholdene kan vende sig om, og hvor Pligten kan faa en lige saa stor Betydning som Retten, og det maa være Lovgivningsmagtens første Opgave at øve Ret og Skel til alle Sider.

Er der noget Forhold, hvor der er Trang til at yde Ret og Skel overfor de nuværende Lejere, vil jeg for mit Vedkommende gerne yde min Medvirksomhed dertil. Men der er noget i dette Lovforslag, der minder om vor nuværende rent midlertidige Huslejevogivning, hvor Forholdet er, at en Lejer ikke

kan opsiges, selv om det tilstrækkelige Varsel er givet. Men eet er, hvad der paa Grund af de herskende Boligforhold kan fastslaaes i en midlertidig Lovbestemmelse — om det er heldigt, at man har grebet saaledes ind, skal jeg lade være usagt —, noget helt andet er at indføre Bestemmelser med ubegrænset Varighed og Arvelighed for de nuværende Lejere for nogle enkelte bestemte Forpagninger af Landejendomme, medens andre frie Forpagningsforhold holdes udenfor Lovens Bestemmelser. For de tidligere Fæstegaarde, som her kommer i Betragtning, har Lovgivningsmagten selv fastsat, at de skulde være til fri Raadighed, det vil sige, for saa vidt de var bortforpagtede, skulde de være undergivet de almindelige Bestemmelser om frivillige Forpagningsforhold, som nu findes i Landet. For Lejehusene, som er af den anden Kategori, er der ved Loven af 30. Juni 1919 truffet den Bestemmelse, at de skal gives i 8-aarig Leje. Selvfølgelig kan det altid være delte Meninger, om det er rigtigt truffet; det er en Bestemmelse, som ogsaa kan tages op til Revision, det er klart. Men ved at vedtage dette Forslag, som det her foreligger, vilde Lovgivningsmagten gøre ogsaa denne Bestemmelse om 8 Aars Leje fuldstændig illusorisk, hvis den gav Lejeren og hans Afkom i et ubegrænset Antal Slægtled Adgang til at afbryde eller fortsætte Lejemaalet efter eget Forogdtbefindende, medens Ejeren var helt afskaaret fra at øve nogen som helst Indflydelse.

Man kan mene om hele dette Lejeforhold, hvad man vil — personlig er jeg af den Opfattelse, at det er et uheldigt Forhold, og at de Forpagningsbrug, som der her er Tale om, helst burde gaa over til Selveje, og jeg er tilbøjelig til at tro, at det netop ogsaa er det, som vil ske i en nær Fremtid, hvis Lovgivningsmagten ikke foretager Indgreb, for jeg tror ikke, at der overfor de Brug, der her er Tale om, hos dem, der ejer dem i Øjeblikket, er nogen Interesse i at opretholde den nuværende Tilstand, medens der ganske sikkert hos Lejerne er en Interesse i, at disse Brug kunde gaa over til Selveje, og hvor der er saadanne Tilstande, vil man i Regelen kunne finde hinanden. Men hvis man vedtog et Forslag som det, der her er forelagt, vilde man om ikke just umuliggøre, hvad jeg ikke vil sige vilde ske, saa dog i alt Fald besværliggøre den sunde og naturlige Udvikling, som jeg tror vil finde Sted i en nær Fremtid. Men det afgørende forekommer mig at være, at der her er Tale om et frivilligt indgaaet Kontraktforhold, et Forhold, som jo ikke er nogen af Parterne paatvunget, og som man paa en ensidig